

bilışim 4mevsim

Sayı 11 Temmuz, Ağustos, Eylül, 2021

GEZİ.....22

Rodos

TOPLUMBİLİM.....5

Para ve Güven

PARA

HABERLER.....13

30 Ağustos Zafer Bayramı Tam 99 Yıl

Kapak fotoğrafı: Enes Karaoğlu

Bilişim 4 Mevsim dergisiyle ilgili geribildirimleriniz, görüş ve önerileriniz için

bilisim4m@bilisim.com.tr

adresine e-posta gönderebilirsiniz.

Bilişim 4 Mevsim Dergisi, Bilişim Bilişim ve Yazılım Sistemleri Anonim Şirketi tarafından TC yasalarına uygun olarak elektronik dergi olarak yayınlanmaktadır. Bilişim 4 Mevsim

Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Bilişim AŞ'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf ve illüstrasyonların her hakkı saklıdır.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, çoğaltılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara, yayınlanan ilanların sorumluluğu ilan sahiplerine aittir.

TEŞEKKÜR

bilişim4Mevsim dergisine desteklerini esirgemeyen, Kurucumuz **Prof. Dr. Aydın Köksal'a**,
“Bitcoin: Arzı Algoritma Tarafından Denetlenen Tek Para” başlıklı yazısıyla katkıda bulunan **Prof. Dr. Cesur Baransel'e**
Çözüm Ortağımız **Öner Bilişim ve Cemal Kıvanç Öner'e**,
İçimizden bölümünde, “Benim şansım sevebildiğim bir işi uyumlu insanlarla birlikte yapıyor olmak” diyen
Muhasebe Uzmanı **Gökhan Günyeli'ye**,
Ve
bizleri motive eden **Bilişim AŞ Çalışanları ve siz Değerli Okuyucularımıza** sonsuz teşekkürler.
Kendinize iyi bakın, sağlıklı kalın.

İÇİNDEKİLER

2 Kurucumuzdan

5 Toplumbilim

Editörden	i
Kurucumuz'dan	ii
Toplumbilim	5
Haberler	13

13 Haberler

İÇİNDEKİLER

18
İçimizden

İçimizden	18
Çözüm Ortaklarımızdan	21
Gezi	22

21
Çözüm Ortaklarımızdan

22
Gezi

Editörden

Ayşe Eser Baransel

20 Ağustos 2021

Sevgili Okurlar,

Güzel bir yaz tatili yapmış olmanızı dilerim. Ancak ülke olarak çok sıkıntılı günler geçirdiğimiz bir mevsimdi kabul edersiniz.

Ciğerlerimiz yandı, sel suları köyleri, kasabaları, ilçeleri, aileleri, canları yok etti. Bizzat yerinde yaşamadıysak bile, tıpkı savaşları seyrettiğimiz gibi doğal afetleri de seyrettik televizyondan. Covid-19 salgınında artan vaka ve ölüm sayıları da cabası.

Oysa sağlıklı bir yaşam, iyi bir eğitim, uygar bir çevrede rahat bir eve ve işe sahip olmak, bir aile kurmak, toplumda sevgi ve saygı görmek herkesin hakkı. Tıpkı, özgür olmak, ayrımcılığa uğramamak, kendini ifade edebilmek gibi.

Peki ya aşı olmak? Hak mı? Ödev mi? Kişisel tercih mi? “Benim bedenim, benim özgür iradem” diyen aşı karşıtlığı, şu anda yararı bilimsel olarak kanıtlanmış eldeki tek çareyi göz ardı ederek toplumsal sağlığı tehlikeye atıyor mu? Bina yapılmaması gereken yerlere ev ve işyeri yapılsın diye, kibarca söylemek gerekirse *baskı yapmak ya da izin vermek de aynı biçimde toplumsal yaşam için bir tehdit değil mi?*

Yaşanan tüm bu felaketler, küresel iklim krizi de içinde, bence tümüyle insanların sorumluluklarını yerine getirmemesinin sonucudur. Aslında doğa, bize attığı sağlı sollu yumruklarla insanlığın çevreye karşı işlediği suçlara yanıt veriyor. Ya kendimize gelip, imar planlarımızı bilimsel veriler ışığında gözden geçireceğiz, aklımızı başımıza toplayıp sorumluluklarımızı ve ahlaki değerlerimizi hatırlayacağız ya da sahip olduğumuz her ne varsa hepsini zamanından

önce kaybedeceğiz.

Sahip olunan şeylerden söz etmişken bu sayımızın ana konusu “*para*”.

Mutluluğun, sahip olduğumuz maddi ve manevi şeylerden bağımsız olarak kendi seçimimiz olduğunu düşünüyorum. Düşünüyorum ama bu bakış açısı mutlu olmam için yeterli mi, tartışılır. Şarkıdaki gibi “*paranın ne önemi var, mühim olan insanlık*” demek isterdim. Ne yazık ki bu kapitalist, post-modern dünyada, sağlığın, uygar bir çevrede yaşamının, işin, aşın, konutun, eğitimin, hatta olimpiyatlardaki madalya sayısının bile *parayla* çok yakından ilgisi var (Bu konuyu Haberler Bölümü’nde biraz inceledim).

Kurucumuz Prof. Dr. Aydın Köksal, köşesinde *para* ile *mutluluk* arasındaki ilişkiyi geniş, tarihsel bir bakış açısıyla yer yer kendi renkli anılarını da paylaşarak değerlendiriyor.

Ben Toplumbilim Bölümü’nde, paranın tarihsel gelişimini ve paraya duyulan evrensel güven konusunu tartıştım. Prof. Dr. Cesur Baransel ise kripto para çerçevesinde, mevcut düzene bir başkaldırı olarak nitelediği Bitcoin’i ortaya çıkış nedenini, vaat ettiği yeni ekonomik düzeni ve bugünkü durumu, küresel ve makro ekonomik bir bakış açısıyla özetleyerek dikkatlerimizi, kısır kısa vadeli taktikler yerine daha önemli ve büyük stratejilere yönelterek yeni bir farkındalık oluşturma amacı taşıyor.

Başka bir şarkı bu kez dilimin ucunda. “*Para, para, para; / Varlığı bir dert, yokluğu yara...*” Yokluğu gerçekten zor ama yine de umudumuzu, yaşam sevincimizi koruyoruz. bilişim4Mevsim’de konulara farklı açılardan bakıp kendi aramızda dertleşiyoruz yalnızca. 😊

Hepinize sağlıklı, bol paralı, felaketlerden uzak bir gelecek dilerim.

Kurucumuz'dan

Prof. Dr. Aydın Köksal,
Bilişim AŞ YK Bşk.,
TBD Onursal Bşk.

Bilişim 4 Mevsim'in 11'inci, Temmuz-Ağustos-Eylül 2021 sayısı için Editörümüz Eser Baransel “Para” konusunu seçtiğinde ilkin biraz şaşırmıştım. Ama günümüzde karşı karşıya bulunduğumuz, salgın, orman yangınları, seller gibi toplumsal ekonomik sorunlarımız ile değer yargılarımızdaki sarsıntıları düşününce bu seçimin “gerekçesi” ya da “iletisi” anlaşıldı:

Hepimizin bir güven simgesi olarak saygı duyduğumuz para ile güç, ancak mutlu olmayı bilen, bu mutluluğu sürdürmek üzere insancıl bir amacı olanın elinde bir işe yarayabiliyormuş.

Kendini dünyanın en güçlü, en mutlu insanı sayan Lidya Kralı Krezüs (ya da Karun) Ege’de Gediz ovasındaki sarayının zenginliğiyle övündüğünde, bir dilenci gibi kapısına gelen yoksul derviş Solon, “Bir insanın mutlu olup olmadığı, yaşamının son anı gelmeden belli olmaz” diyerek onu terslemişti... Bir süre sonra İranlı Darius Anadolu’ya gelip de tutsak ettiği Karun’u kendi başkenti Persepolis’te bir yaban hayvanı gibi demir parmaklıklı kafese koyup halkına gösterdiğinde “eski kral” Karun, “Solon, ah Solon” diye bağırır dururmuş... Darius, “Bu ne diyor?” diye soruşturduğunda, onu bağışlayıp “köle” olarak sarayına almış.

Eline aldığı her şeyin, altına dönüşmesini dileyen yine eski Anadolu’lu Frigya Kralı Midas’ın bu isteği ise, bin tanrılı Hititli atalarımızın tanrılarınca benimsenince, altına dönüşen ekmeği yiyemeyen Kralın açlıktan ölmesine az kalmış, kendini beğenmiş bu açgözlü kral da ancak tövbe edince bağışlanmış.

Sekiz bin beş yüz yıllık sular kenti İstanbul’da, kral kabartması yerine, halkın antik besin kaynağı “palamut”, yaşamın güvencesi olarak Boğaz’ın hemen önünden akıp, üzerine sonradan Kızkulesi’nin yapılacağı kayalığa çarpmamak üzere hızla yön değiştirerek Haliç’e dolduğundan, orada kepçelerle avlanıp eski paraların üstüne işlenmiştir.

Testi üzerinde Karun (Louvre Müzesi)
[https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%A2r%C3%B2s-
Bn#/media/Dosya:Kroisos_stake_Louvre_G197.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%A2r%C3%B2s#/media/Dosya:Kroisos_stake_Louvre_G197.jpg)

Kurucumuz'dan

Sermaye ya da para mı, özkaynaklar mı, nakit akışı mı yaşamcıl?

Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi'ni (1967-69), Türkiye Bilişim Derneği'ni (TBD, 1971) kurduğumuz 60'lı yılların sonları ile 70'li yılların başlarında, TÜSİAD da TBD'den birkaç ay sonra kurulduğunda, bir kokteylde söyleşirken paranın değerinin iş dünyasındaki sınırlarını, işin ustasından öğrenecektim... Üzeyir Garih ile Feyyaz Berker de oradaydılar... İshak Alaton sordu: Bilin bakalım iş yaşamında en önemlisi hangisidir? Sermaye mi, özkaynaklar mı, yoksa nakit akışı mı? Kendi yanıtladı: İş yönetmek “üç topla jonglörlük” yapmaya benzer... Toplardan ikisi lastiktendir; düşürdüğünde yerde zıplar, oyun sürer. Üçüncü top ise mermerdendir, yere düşünce kırılır, ayağını da kırar; oyun biter... Mermer top ne sermaye-ya da para- ne de mal mülk ya da özkaynaklardır... Oyunu bitirecek olan kırılğan mermer top “nakit akışı”dır.

Vehbi Koç'a göre de önemli olan para değil, bir insanın sözüne duyulan güvendi. 21 yaşında İtalyancaya merak sarınca şaşkınlıkla gördüm, “firma”nın “imza” anlamına geldiğini. Türkçede güvenilir işadamı için “sözü senettir” derler... Arkasında devlet bile olsa, sözü senet olmayandan alınan imzalı senedin hiçbir değeri olmaz... Bilim ile us ile, hukuk ile adalet ile yönetilmeyen bir ülkede, değeri şişen paranın pul oluşu gibi... Hitler'in son döneminde, o güçlü koca Almanya'da bir bavul dolusu parayla bir ekmek bile alınamadığını daha on yaşına varmadan duymuştum.

Her şeyin -örneğin mutluluğun- parayla satın alınamayacağını öteden beri bilirdik de, elimizdeki kaynakları hoyratça tükettiğimizde soluduğumuz temiz havayı, içtiğimiz suyu, başka bir deyişle “yaşama hakkımızı” bile parayla satın alamayacağımız günlerin hemen eşiğinde olduğumuzu kavramakta sanırım biraz geç kalmış bulunuyoruz.

Çelişkiye bakın ki, her şeyin parayla satın alınabileceğini düşünen insanların çoğaldığı günümüzde, onların daha çok para kazanma hırsları uğruna, el birliğiyle, çevremizi yaşamaz duruma getirmenin eşiğindeyiz.

Güç ve para hırsıyla, ABD'li danışmanlara uyup yabancı dille paralı öğretimle ulusal eğitim düzenimizi, son 50 ya da 70 yılda adım adım çöküntüye uğratıp deneme tahtasına çevirerek şimdilerde yerle bir etmek üzereyiz... Yeryüzünün en görkemli matematiksel yapısı olan ulusal dilimiz Türkçeye, yürürlükte olan Anayasa'mıza, Öğretimin Birliği yasamıza, toplumsal-ekinsel değerlerimize, en önemlisi genç kuşaklarımızın geleceğine boş verip doğayı yaşamı hoyratça yok etmekten çekinmiyor gibiyiz. Başta bugün en çok gereksinme duyduğumuz hekimlerimiz olmak üzere genç beyinlerimiz kapağı yurt dışına atma yarışındalar.

<https://www.nkfu.com/ataturkun-ekonomik-alanda-yaptigi-yenilikler/>

Kurucumuz'dan

Oysa Cumhuriyetimizin ilk 15-20 yılında, yaşlı Osmanlı'nın küllerinden doğan Türkiye'yi, 20. yy'ın Bilge Önderi Atatürk ilkeleriyle yüzyılın ilk yarısında, bütün eski borçlarını da ödeyip tarım ve hayvancılıkta yeryüzünün kendi kendine yeten yedi ülkesinden biri durumuna getirmeyi başarmıştık.

“Çağdaş Uygarlık” doğrultusunda gerçekleştirdiğimiz “Aydınlanma Devrimi”yle bilimsel düşünceye sarılarak, özenli bir planlama ile bütün temel üretim endüstrilerimizi kurmayı başarmış, 1910-15 doğumlu babalarımız kuşağı eliyle sağlık ve ulusal eğitimle ilgili sorunlarımıza özgün çözümler bulmuştuk...

Bizim kuşağımıza odaklanırsak da, yine sınırlı kaynaklarla, yönetim ile üretimde çağdaş bilim-teknik ileri ucunda ortaya çıkan gelişmeleri de amaçlayan bir planlamayla, yurttaşlarımıza fırsat eşitliği tanıyan ulusal eğitim ortamımızda, ulusal dilimiz Türkçeyle başta tıp ve bilişim alanında olmak üzere, önemli atılımlar başlatmayı 1980'e değin başarmıştık.

Ta ki demokrasinin askıya alındığı bir dönemde, paranın insanları rüşvet ve dışa bağımlılıkla baştan çıkarmasına değin... Kurtuluş Savaşı ve Aydınlanma Devrimimizle başlayan uluslaşma sürecimize sırt çevirmemize, temel ilkeleri anayasa ve yasalarımızla güvence altına alınmış değer yargılarımızın altüst olmaya başlamasına değin... Kimi ulusal devletlerin bütün birikimlerini “para” karşılığında satmaya başladıkları “küreselleşme”ye değin.

Oysa küreselleşmenin biri olumlu biri olumsuz iki yüzü vardı...Bir “Barış ve Gönenc Çağı” olarak düşlediğimiz “Bilişim Çağı”nda altüst olan değer yargılarımızla toplumsal ekonomik gerçeklerin bizi, daha 21. yy'ın başında, böylesine çelişkilerle dolu bir “Yeni Ortaçağ”a sürüklemesi, “Bilişim Devrimi”nin ayırdına erken varıp erdemlerine inanarak yaşamını bu gelişmenin hızlanması uğruna çalışmakla geçirmiş olan biri için ne büyük bir düş

kırıklığı!.. “Yeni Ortaçağ” deyimi, Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un başdanışmanı, eski bilişimci, düşünür-yazar Alain Minc'e ait!

Bu konuda, benim Türkiye'nin parlak geleceğine ilişkin inancımı yansıtan “olumlu” düşüncelerim için, bu yıl 50. yaşını kutladığımız TBD'nin 40. Yılı'nda yayımlanan “*Bilişim Devrimi'nde Türkiye: 1971-2011-2051*” başlıklı yapıtıma bakabilirsiniz.

20. yy'ın en büyük filozofu Atatürk'ün önderliğinde Türk halkının sırt sırta vererek Kurtuluş Savaşı'yla gerçekleştirdiği Cumhuriyet Devrimi'nin çocuklarıyız biz. Her alanda, özellikle de yazılımda gerçekleştirdiğimiz bunca başarılardan sonra, kişi başına yıllık gelir düzeyimiz “para ölçeğinde” bin dolardan 12-13 bin dolara çıkmıştı; biz 25 bin dolara, 30-35 bin dolara doğru gelişmeyi özlüyorduk...

Bu ulusal amacımızı unutarak geriye savrulup on bin dolar eşiğinde “Orta Gelir Tuzağı”na yakalanınca, orada bile tutunamayıp, evet bugün kişi başına 8 bin dolar düzeyine düştük...

Biz ki 1683'te Viyana'dan bu yana 238 yıl sürmüş bir geri çekilme sonrasında, tam 100 yıl önce, 30 Ağustos 1921 Sakarya Zaferi ile başlayan bir “yenidendoğuş” sürecinde Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranların çocukları, torunlarıyız...

Daha 20. yy'ın başında çağdaş uygarlığı amaç olarak benimsemiş bir ulus olarak -bütün yanlışlarımız bir yana- yetişkin insan gücü, teknik bilgi-deneyim birikimiyle, yüzyıllık koskoca Türkiye'nin geleceği için şimdi nasıl umutsuzluğa düşeriz?

Kurucumuz'dan

Bu satırları yazarken elimde olmadan geçmişİ anımsadım: X-Y-Z kuşağından olup eğitimlerini şimdi artık İngilizce gören gençlerimiz anımsarlar mı bilmem, 60 yıl öncesinde yeryuvarı kucaklayan o güzelim şarkı, Yunus Emre'nin, Cem Karaca'nın Türkçesine vurgun biz 80'lik dinozorların belleğinde derin bir iz bırakmıştır: *You can't buy happiness!*..Evet... Mutluluğu satın alamazsınız!..

Mutluluğu Satın Alamazsınız

<https://www.haberturk.com/pesinden-kosulan-formulu-aranan-mutluluk-3138558>

PARA, BİTCOİN ve ÖTESİ

<https://www.dunya.com/finans/kripto-para/kripto-parada-turk-yatirimci-dunyadan-hizli-buyuyor-haberi-607690>

Ana konumuz “para” dediğimiz bir sayıda, paranın tarihinde bir kırılma noktası yaratan ve teknoloji ile parayı, bu kez devrimsel biçimde birleştirerek insanlık için daha adil ve demokratik bir toplumsal düzen vaat eden Bitcoin’e yer vermemek düşünülemezdi.

Kimileri ona yeni kuşakların “altın”ı diyor.

Bitcoin, Satoshi Nakamoto’nun (belki bir kişi belki de bir grup) 2009 yılında oluşturmuş olduğu para birimine vermiş olduğu addır. Bitcoin bu grubun öngördüğü bir siste-

matik kurgu içinde, sayısal ortamda, madencilik yapan yazılımlar kullanılarak değerli bir maden gibi üretilir. Toplamda 21 milyon Bitcoin üretilebilecektir. Yani tıpkı altın gibi sınırlıdır. Yeni bir altın rezervi bulabilirsiniz ama Bitcoin sınırlı sayıda olacak biçimde kodlanmıştır. Manipule edilemez. İlkesel olarak İnternette herkes Bitcoin üretebilir, alıp satabilir.

Bitcoin’in hiçbir merkezi güce manipülasyon şansı vermeyen, şeffaf ve üçüncü bir aracı kurum ya da kişi olmaksızın güven gereksinimini karşılayan, özgür ve eşitlikçi bir ekonomik düzen iddiasını olası kılan teknoloji, blockchain ya da blok zinciri teknolojisidir. Söylendiğine göre 21. yüzyılın en büyük buluşu ve dünya ekonomik sistemini değiştirebilecek düzeyde bir yeniliktir. Blok zinciri teknolojisi ile kayıt altına alınan veriler, Bitcoin sahiplerinin kimlik bilgileri ve Bitcoin alım satım işlemlerine ilişkin bütün ayrıntılar, sayısal ortamda, merkezi bir otorite olmaksızın, büyük bir hesap defterinde, açık kaynaklı bir kodlama sistemi ile korunur. Herhangi bir merkezi otorite olmaması, tüm işlemlerin aslında aracı olmadan da yapılabilmesi, bütün işlemlerin herkese açık bir biçimde erişime açık olması (kimlik bilgileri dışında), yapılan işlemlerin dağıtım bir biçimde ağdaki tüm noktalara yayılması, Bitcoin’in güvenilir bir ödeme aracı olarak yaygınlaşmasına yol açmaktadır.

Bitcoin nasıl alınır nasıl satılır, sayısal para uygulamaları nelerdir, blockchain teknolojinin ayrıntıları gibi konulara ilişkin bugün artık çok sayıda kaynağa kolayca ulaşılabilir. Bu nedenle, bizimki gibi küçük bir dergide kısıtlı sayıdaki sayfalarımızda, bu ve benzeri konular yerine Bitcoin ve para konusuna daha farklı açılardan yaklaşmak istedik.

Ben yazımda paranın tarihçesine, paranın evrensel ilkelerine ve paraya duyulan güvene ya da güvensizliğe değindim. Prof. Dr. Cesur Baransel, “Bitcoin: Arzı Algoritma Tarafından Denetlenen Tek Para” başlıklı yazısında Bitcoin, mevcut düzene bir başkaldırı olarak gördüğü ortaya çıkış nedenini, vaat ettiği yeni ekonomik düzeni ve bugünkü durumu, küresel ve makro ekonomik bir bakış açısıyla özetleyerek dikkatlerimizi, kısır kısa vadeli taktikler yerine daha önemli ve büyük stratejilere yönelterek yeni bir farkındalık oluşturma amacı taşıyor.

Prof. Dr. Cesur Baransel

Gaziantep Üniversitesi
Bilgisayar Mühendisliği Bölüm Başkanı

*“Bitcoin tarihte ilk kez arzı artırılarak
değeri düşürülemez küresel bir
yatırım aracını sade vatandaşa
sunmaktadır.”*

BITCOIN: ARZI ALGORİTMA TARAFINDAN KONTROL EDİLEN TEK PARA

İlk Bitcoin bloğu 03 Ocak 2009 günü kendine Satoshi Nakamoto diyen bir kişi ya da grup tarafından yaratıldı ve böylece ilk 50 BTC piyasaya sürülmüş oldu. Bu bloğun ham veri alanında ise şu satır yer alıyordu: “*The Times* 03/Jan/2009 Chancellor on brink of second bailout for banks”. Bu satır, *The Times* adlı İngiliz gazetesinde yer alan aynı tarihli bir haberin başlığıdır ve İngiliz hükümetinin halkın vergileriyle ikinci kez bankaları kurtarmaya hazırlandığını söylemektedir. Bugün Bitcoin’in, merkez bankaları eliyle kontrol edilen para arzına dayalı küresel ekonomik sisteme bir başkaldırı olduğunu ve bu sistemde radikal bir değişikliğin gerekliliğine işaret ettiğini daha iyi anlıyoruz. Özellikle 2008 küresel mali krizinin yarattığı ortamda kendine taraftar bulan ve ABD dolarının küresel rezerv para olarak konumunu sorgulayan tartışmalara da arka çıkan bu gelişmeye kaynaklık eden nedenleri daha iyi anlayabilmek için paranın tarihine kısaca değineceğiz.

İnsanlık mal ve hizmet alışverişine ilk kez takas yöntemiyle başladı. Daha sonra topluluklar arasında ilişkiler ve ticaret geliştikçe değiş tokuş için kullanılacak ortak bir değer mekanizmasına gereksinim duyuldu. Bu işlevi yerine getiren tarihteki ilk “para” Sümerler tarafından kullanılan arpadır (M.Ö. 3000). Arpa ve gümüş cinsinden tutulan ilk ticari kayıtlar ve yazının icadı da aynı döneme rastlar. Tarihteki ilk madeni para yine aynı yıllarda kullanılmaya başlanan ve 8.33 gram gümüşten

oluşan Mezopotamya Şekelidir. Yanlış biçimde parayı icat ettiği sanılan Lidyalıların parası ile Sümerlerin kullandığı gümüş halkalar arasındaki en önemli fark Lidya parasının kral Alyattes’in mührünü taşımasıdır (M.Ö. 640). Tarih boyunca deniz kabukları ve tuz dâhil olmak üzere pek çok emtia para olarak kullanılmış olsa da bunlardan en geniş ölçüde ve en uzun süre kullanılanları altın ve gümüşdür. Bu değerli metallere yapılan madeni paraların üzerindeki mühürler ise paranın içindeki değerli metal miktarının devlet, kral, imparator gibi bir otoritenin garantisi altında olduğunu göstermek amacıyla yöneliktir.

Tarih, bastıkları paranın içindeki değerli metal oranını azaltarak ya da parayı küçülterek piyasaya sürülen para miktarını manipüle etme çabalarının yol açtığı ayaklanmalar, mali yıkımlar ve toplumsal çalkantıların örnekleri ile doludur. Ancak, burada konumuz gereği kâğıt paranın icadına geçeceğiz.

Kâğıt para ilk kez Çin’de bir biçimde Tang hanedanı döneminde kullanılmış olsa da bugünkü anlamda ilk banknot Song Hanedanı (M.S.

Tarihin en eski banknotu Jiaozi [5]

960-1279) döneminde basılmıştır. Bu sistemde devlet başkente getirilen her banknot karşılığında banknotun üzerinde belirtilen miktarda altın ya da gümüş vermeyi taahhüt etmektedir. Bir başka deyişle, basılan her banknotun kıymetli metal olarak bir karşılığı vardır. Sistem, 400 yıl kadar sorunsuz yürüdü ve Çin’de ticaretin ve halkın refahının artmasını sağladı.

Önce Çin, ve daha sonra Yuan Hanedanı kıymetli metal karşılığı olmayan banknotlar basmaya başlayınca, Çin parası 50 yılda %100 değer kaybetti ve yüzyıllar boyunca biriktirilen zenginlik bu 50 yılda eriyip gitti. Nihayet 1455’de tüccarlar malları karşılığında kâğıt para almayı reddetmeye başlayınca, Yuan hanedanı tekrar gümüşe dönmek zorunda kaldı.

Yukarıdaki olaylar, günümüzde küresel ölçekte aynen tekrarlanmaktadır. ABD doları 1971 yılına kadar altın karşılığı olan bir tür sertifikaydı. Dönemin ABD başka-

nı Nixon bunu değiştirdi, ABD’nin sınırsız dolar basabilmesi olanaklı hale geldi. Bu noktada, ABD dolarının nasıl küresel rezerv para birimi olduğuna kısaca değinmek gerekir.

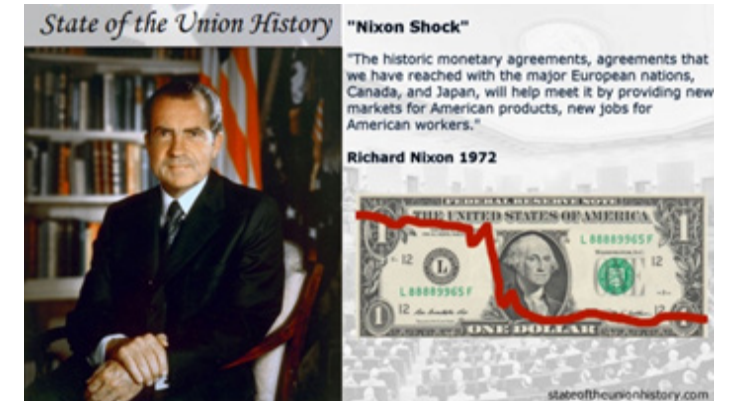
Birinci ve İkinci Dünya savaşları sırasında, Avrupa kendini yok etmekle meşgulken, savaş giderlerinin karşılanması için ABD bankalık yaptı. Fransa ve İngiltere’ye satılan teçhizatların karşılığı büyük oranda altın olarak ödendi ve 1944 yılına gelindiğinde Dünya’daki altın stokunun üçte ikisi ABD’nin eline geçmişti. Savaş sonunda topraklarına tek bomba düşmemiş, sanayi altyapısı zarar görmemiş ve elinde harcayacak bol miktarda altını ve parası olan ABD, kendisinden acil yardım bekleyen 44 ülkeye ünlü Bretton Woods anlaşmasını kabul ettirerek küresel dolar sistemini başlattı. Bu yeni Dünya düzeninin sorunsuz çalışmasını sağlamak üzere Dünya Bankası ve IMF’nin kuruluşu da aynı döneme rastlar. Bu anlaşma ile ABD Dünya’nın bankası oldu. Pek çok ülkenin para biriminin değeri ABD dolarına, ABD doları da altına bağlandı. ABD bu anlaşma ile kendisine getirilen her 35 dolar için 1 ons altın vermeyi taahhüt etmiştir. İşler bir süre sorunsuz gitti ve altına dayalı dengeli bir para sistemi sayesinde “kapitalizmin altın çağı” denilen bir dönem yaşandı. Ancak, Kore ve Vietnam savaşlarının maliyetini karşılamakta güçlük çeken Amerikan bütçesi ciddi açıklar vermeye başlayınca, ABD kendi kurduğu sistemi ihlal ederek karşılıksız dolar basma yoluna gitti. Buna ilk itiraz 1962’deki yıllık IMF toplantısında, rezerv paradan sorumlu olanların ödemeler dengesinde açık veremeyeceğini ve sorumluluk almaları gerektiğini

söyleyen Fransa’dan geldi. De Gaulle, Amerikan ödemeler dengesindeki açığın kapanacak gibi olmadığını, bunun küresel bir enflasyona neden olduğunu söylüyordu. Daha sonra yaşanan büyük tartışmalar sistemde istenen düzeltmeyi sağlamayınca, Fransa 1965 yılı başlarında elindeki dolara karşılık ABD’den altın talep etmeye başladı. Sonuçta 1971 yılında ABD başkanı Nixon dolar-altın bağıını ortadan kaldırarak anlaşmayı fiilen sona erdirdi.

Nixon 1971 yılında yaptığı “ulusa sesleniş” konuşmasında, bu kararın ABD’de dolarında devalüasyona yol açmayacağını savundu. Nixon, “Eğer ABD’de üretilmiş malları satın alan ABD vatandaşlarından biriyse, emin olun ki elinizdeki doların satın alma gücü bu gün ne ise yarın da o olacaktır” diyerek halkın kaygılarını gidermeye çalıştı. Ancak ABD’nin “The Bureau of Labor Statistics” verilerine göre, 1971’den bu yana toplam para arzı 401 milyar dolardan 18 trilyon dolara çıkarırken, tüketici fiyatları da %540 artmıştır.

1928 Yılına Ait Altına Çevrilebilir 10 Amerikan Doları [6]

Nixon Şoku, 1971 [2]

1971 yılından sonra, ABD'nin sınırsız dolar basmasının önünde bir engel kalmamıştı ve bu olanağı 2008 mali krizi sonrasında ve Covid-19 salgını sırasında, o zamana kadar hiç görülmemiş ölçekte kullanmakta tereddüt etmedi. Bu tür “parasal genişlemeler” sonucunda, bugün ABD'nin borcu 27 trilyon dolara ulaşmıştır. FED başkanı Powell'ın 2020 yılındaki “*gerektiğinde sınırsız nakit sağlayabiliriz*” beyanından anlaşılacağı gibi, bu yaklaşımın yakın gelecekte değişmesi de beklenmemektedir.

En büyük zararı gören, bilgisayarda birkaç tuşa basılarak yaratılan bu parayı, faiz ödeyerek ve çeşitli zorluklara, engellemelere ve dayatmalara katlanarak borç almak zorunda kalan gelişmekte olan ülkelerdir'

Bugün ekonomi yazını, doların küresel rezerv para olma konumunu nasıl kaybetmek üzere olduğu, parasal genişleme operasyonları ile nasıl gelir dağılımının hiç olmadığı kadar zenginler ve bankalar lehine bozulduğu, yeni bir Bretton Woods anlaşmasının kaçınılmaz olduğu ya da ABD emeklisinin gelecekte nasıl ekonomik zorluklarla karşılaşacağı gibi konulara ilişkin tartışma ve analizlerle doludur. Ancak bize

göre, ABD'nin sınırsız parasal genişleme operasyonlarından en büyük zararı gören, bilgisayarda birkaç tuşa basılarak yaratılan bu parayı, faiz ödeyerek ve çeşitli zorluklara, engellemelere ve dayatmalara katlanarak borç almak zorunda kalan gelişmekte olan ülkelerdir. Bu ülkelerdeki halk, FED başkanının adını bilmeden, konuşmasının şahin mi güvercin mi olduğunu merak etmeden ya da ABD'deki tarım dışı istihdam verisini izlemeden, birikim yapabilecekleri ve geleceklerini güvence altına alabilecekleri bir ekonomik düzene ve bunu sağlayacak bir yatırım aracına özlem duymaktadır. Bitcoin taraftarlarına göre, arzı merkez bankalarına bırakılmış ve politikacıların günlük kaygılarıyla yönlendirilen hiçbir tasarruf aracı bu niteliklere sahip değildir ve Bitcoin tarihte ilk kez arzı artırılarak değeri düşürülemeyecek küresel bir yatırım aracını sade vatandaşa sunmaktadır.

Yazımızın başında Bitcoin'in, merkez bankaları eliyle kontrol edilen para arzına dayalı küresel ekonomik sisteme bir başkadırı olduğundan bahsetmiştik. Bitcoin'in amacına ulaşip ulaşamayacağına karar vermek için henüz çok erken olduğunu düşünüyoruz. Bu noktada, Bitcoin'in de bazı noktalarda soru işaretleri içerdiğine de dikkat çekmek yerinde olacaktır. Öncelikle, sayısı 21 milyonla sınırlı Bitcoin'lerin hâlihazırda 4 milyon adedinin çöpe atılan eski bilgisayar disklerinin üzerinde geri getirilemeyecek biçimde kaybolduğunu biliyoruz. Mevcut Bitcoin'lerin %22'si beş yıldır hiç hareket görmedi ve satılık değil. Yine mevcut Bitcoin'lerin %97'si adreslerin yalnızca %4'üne ait ki bunların hepsinin ayrı ayrı kişiler olduğu bile garanti değil.

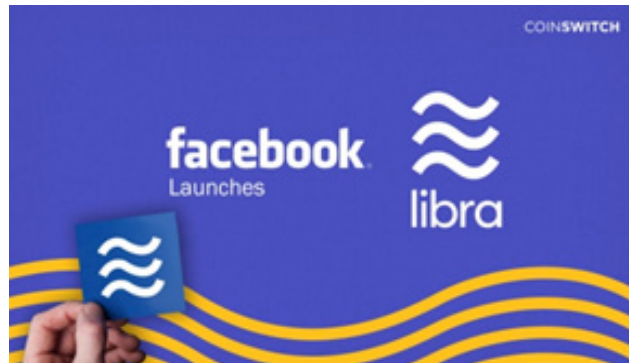
Yalnızca Satoshi Nakamoto'nun 1 milyona yakın Bitcoin'i var. Eğer bir Bitcoin öngörüldeği gibi 1 milyon dolar değerine ulaşırsa bu 1 trilyon dolarlık bir servet demek. Sonuç olarak, kapitalin bu derece yüksek biçimde bu kadar az sayıda kişinin elinde toplandığı bir küresel ekonomik düzenin sıradan vatandaş için ne anlama geleceği şimdiden tartışma konusu olmuş durumda.

Son olarak bazı ülkelerin ve kurumların kendi “dijital para” birimlerini piyasaya sürme çalışmalarına kısaca değinmek istiyoruz. Bilindiği gibi son günlerde Türkiye de bu kervana katılmıştır.

T.C. M B Başkanı Eylül ayında bir pilot uygulama başlatacaklarını söyledi.[3]

Facebook 2019 yılında *Libra* olarak adlandırdığı kendi kripto parasını piyasaya sürmeye hazırlandığını duyurunca, Mark Zuckerberg hemen ABD kongresi önünde ifadeye çağırıldı. Toplamda 2,7 milyar kullanıcısı arasında küresel ölçekte para transferi potansiyeli bulunan Facebook Libra'sının ABD dolarına ne kadar büyük bir tehdit oluşturabileceğini anlamak zor değildir. Yine aynı günlerde Fransa maliye bakanı Bruno Le Maire devletin parasına ciddi bir tehdit oluşturacağı için Libra'nın Avrupa'da kullanılmasına kesinlikle izin vermeyeceklerini açıkça ifade etti. Sonuç olarak, Libra projesi sonlandırılmış olsa da devamı olan Diem projesi deneysel aşamada varlığını korumakta ve piyasaya giriş için uygun ortamı beklemektedir. Bu örnek, dünya devi özel kuruluşların da küresel bir para birimi oluşturma konusuyla yakından ilgilendiklerini göstermesi açısından önemlidir.

Facebook'un önerdiği kripto para, Libra [4]

Zuckerberg kongredeki ifadesinde “bunu biz yapmazsak Çin yapacak” diyerek kendini savunurken Çin'in dijital parası DCEP'e (Digital Currency Electronic Payments) işaret ediyordu. Çin'in 2014 yılından başlayarak üzerinde çalışmalar yürüttüğü bu “dijital Yuan” aşama aşama hayata geçirilmeye başlanmıştır. Çin hükümeti tüm işletmelerin DCEP kabule etmelerini zorunlu kılmış olup buna uymayanların işletme lisanslarını iptal etmektedir. DCEP yakında ayda 2 milyar insanın kullandığı WeChat ve Alipay üzerinde de kullanılmaya başlanacaktır. DCEP, nakitsiz topluma geçme yolunda çok önemli bir adım olduğu kadar, dijital paranın devletlerin vatandaşları üzerindeki kontrolünü ne kadar artırabileceğini de açıkça göstermesi bakımından ibret verici bir gelişmedir.

‘Merkezi kontrol, para arzının istendiği gibi değiştirilebileceği anlamına gelir ve bu bakımdan değerlemesi kâğıt paradan farklı değildir.’

Dünyada yürütülen dijital para çalışmalarının hiç birisinin Bitcoin ile aynı felsefeyi paylaşmadıkları burada belirtilmesi gereken en önemli ayrıntıdır. FED'in dijital doları, Rusya'nın Crypto-Ruble'si, DCEP ve Libra başta olmak üzere tüm dijital paralar bir merkez bankası ya da kurumun merkezi kontrolü altında olacak biçimde tasarlanmışlardır. Merkezi kontrol, para arzının

istendiği gibi değiştirilebileceği anlamına gelir ve bu bakımdan değerlemesi kâğıt paradan farklı değildir. Merkezi otoriteye sağladığı nakit akışını gerçek zamanlı olarak izleme olanağı nedeniyle bu tip paralara casus para (spyware currencies) dendiğini de belirtelim.

Bu yazımızda, Bitcoin'in bazı çevrelerce iddia edildiği gibi bir dolandırıcılık mekanizması ya da yalnızca uyuşturucu mafyasının ve kara para aklayanların işine yarayacak bir para birimi olmadığını belirtmeye çalıştık ve ortaya çıkma nedeni olarak gösterilen küresel ekonomik düzendeki bazı sorunlarla ilişkisini irdeledik. Her ne yolla sağlanırsa sağlansın, geleceğe daha güvenle bakmamızı sağlayacak daha adil bir küresel ekonomik düzeni biz de özlüyoruz ve bu doğrultudaki gelişmeleri izlemeye devam edeceğiz.

Kaynaklar:

1. İnci Serkan, Alpen İsmail, *Bitcoin Devrimi*, İş ve Yönetim Serisi 76, Elma Yayınevi, 2018
2. <http://www.stateoftheunionhistory.com/2015/11/1972-richard-nixon-nixon-shock.html>
3. <https://www.webtekno.com/merkez-bankasi-baskanindan-dijital-para-aciklamasi-h112934.html>
4. <https://coinswitch.co/news/facebook-launches-libra-coin-what-can-you-expect-latest-libra-coin-news>
5. [https://stringfixer.com/tr/Jiaozi_\(currency\)](https://stringfixer.com/tr/Jiaozi_(currency))
6. http://oldcurrencyvalues.com/1928_ten_dollar_bill/

PARANIN TARİHİ ve GÜVEN

Ayşe Eser Baransel
Sosyolog, Bilgisayar Mühendisi

Avcı toplayıcı toplumların paraları yoktu. Kendi kendilerine yeten bağımsız topluluklardı ama zorunlu hallerde gereksinimlerini takas yoluyla karşılıyorlardı. Tarım devrimi de ilk zamanlar bu durumu pek değiştirmede. Zamanla, şehirlerin ve krallıkların yükselmesiyle iş bölümü ve uzmanlaşma ortaya çıktı. Takas yöntemi giderek artan ürün çeşitliliği ve ilişkilerin karmaşıklaşmasıyla birlikte etkin bir çözüm olmaktan çıktı. Sonunda insanlar *parayı* buldular.

Ünlü tarihçi ve sosyolog Harari, paranın teknolojik bir dönüm noktası değil, zihinsel bir devrim olduğunu söyler. Para ya da paranın değeri, tıpkı iletişimde kullandığımız dil gibi insanların ortak hayal gücünün ürettiği ve üzerinde uzlaşılan bir şeydi. Aynı biçimde

Harari, bilişsel devrimi de insanların kendilerinin yaratıp birbirlerine anlattığı hikâyelere bağlar. “Evrende hiçbir tanrı, millet, para, insan hakkı, yasa ve adalet insanların ortak hayal gücü dışında var olmaz.” der, Sapiens adlı kitabında.

Para bir değişim aracı, ama evrensel. Başka bir deyişle herkesin üzerinde anlaştığı, etkili bir karşılıklı güven sistemi. Aslında güven bütün para türlerinin hammaddesi niteliğindedir. Böyle bir güven ve uzlaşma olmasa, paranın yarattığı bugünkü devingen ticari yaşam ve karmaşık ekonomik sistem olmazdı.

Peki ama bu nasıl bir güven duygusu ve para bu güveni nasıl kazandı?

Başlangıçta, böylesi bir güven henüz oluşmamış iken, gerçekten değerli olan şeyleri “para” olarak tanımlamak gerekmişti. Tarihteki ilk para Sümer *arpası*dır. M.Ö 3000 dolaylarında yazıyla aynı yerde ve zamanda, ticari etkinlerde kullanılmaya başlandı. İlk para türü olan *arpaya* insanlar neden güvenmişlerdi sizce? Çünkü arpanın kendi değeri vardı, o zamanlarda herkes arpanın biyolojik yararını bilirdi ve kullanırdı. Asıl dönüm noktası, taşınması ve depolanması arpa kadar zor olmayan bir paraya güven duyulmasıdır. Bu da yine Mezopotamya’da ortaya çıkan *gümüş şekeldir*. Arpanın aksine, gümüş yenmez, içilmez, giyilmez, hatta gümüşten lüks süs eşyaları dışında kullanışlı eşyalar da yapılamaz ama günlük yaşamda 8,33 gram ağırlığındaki bu madenin ağırlık ölçüsü kullanılarak ticaret daha kolay yapılır.

Anadolu’da Hitilerde (M.Ö 1200-1800) para birimi 12,5 gram ağırlığında gümüş şekeldi. [2]

Metallerden yapılan ağırlıklar zamanla madeni paralara dönüşmüştür. Tarihteki ilk madeni para da, yine bu topraklarda M.Ö. 640 yılında Lidya Kralı Alyattes tarafından Anadolu’nun batısında basılmıştır. Bu paranın altın ya da gümüş cinsinden standart bir ağırlığı vardı ve tanımlanabilmeleri ve aslında onlara güvenilmesi için üzerlerinde işaretlerle birlikte basılıyordu. İşaretler iki şeyi gösteriyordu: İçerdiği değerli madenin miktarını ve parayı basıp içeriğini garanti eden otoriteyi. Her alışverişte değerli metal külçelerini artık tartmak gerekmezdi. Metallerin altın mı, gümüş mü oldukları da üzer-

Lidyalıların bastığı altın para. [3]

lerindeki işaretlerde tanımlıydı. E bir otorite de bunların doğru olduğuna güvence verince, günümüzde bile hâlâ Lidya paralarının soyundan gelen madeni paraları kullanıyoruz. Mesaj hep aynı: *“Ben buraların egemen gücü olarak size söz veriyorum ki, bu metal tam şu kadar gram altın içerir. Sahte para basmaya kalkan benim imzamı taklit ederek suç işlemiş sayılır ve cezalandırılır.”*

Harari’ye göre para iki evrensel ilke üzerine kuruludur :

1. Evrensel dönüşebilme
2. Evrensel güven

Nasıl oldu da farklı uluslar, farklı otoritelerin verdiği güvenceye inanarak ticaret ya da işbirliği yaptılar?

Evet, insanlar birbirlerinin anlamadığı dilleri konuşmalarına, farklı hükümdarlara ve tanrılara inanmalarına karşın, aynı gümüş ya da altın paralara inandılar ve bu sayede küresel ticaret ağları ortaya çıktı.

Örneğin Romalıların parası denarius’a imparatorluk sınırları dışında kalan halklar da güvenirdi tıpkı binlerce kilometre uzakta bulunan Hindistan’daki pazarlarda olduğu gibi. Öyle ki, yerel hükümdarlar kendi paralarını bastıklarında, üzerindeki imparator portresine dek denarius’u taklit ettiler. Paranın adı bile aynıydı: *Denarius*. Araplar bunu olduğu gibi Arapçaya kattılar ve paralarına *Dinar* dediler. Tarihte buna benzer birçok örnek var.

Bugün paranın yüzde doksanından fazlası yalnızca bilgisayarlarda kayıtlıdır. Pek çok finansal işlem, sayısal verinin bir bilgisayar dosyasından diğerine aktarılmasıyla, yani herhangi bir fiziksel transfer olmadan gerçekleştiriliyor. Pratik günlük yaşamın gereksinimleri karşısında, insanlar para söz konusu olduğunda, dilden, devletten, kültürel yasalardan, dini inançlardan

“In God We Trust” yani “Tanrı’ya Güveniriz” ABD’nin ulusal mottosu olarak paralarının üzerine 20. yüzyıl başından beri yazılmaktadır. [4]

ve toplumsal alışkanlıklardan sıyrılarak *açık fikirli* olmuşlar. Birbirini hiç tanımayan ve aslında güvenmeyen insanlar, para sayesinde etkin işbirlikleri yapabiliyorlar.

Ama paranın bir de karanlık yüzü var biliyorsunuz. Paraya duyulan katışıksız güven, başka bir deyişle insancıl değerlerden yoksun soğuk maddi bağımlılık, kültürel farkları aşıyor, din, cinsiyet, ırk gibi ayrımcılıklar yapmıyor ama, bambaşka eşitsizliklere ve güç kullanımına yol açıyor.

Nitekim, erişilen teknolojik düzey ve karmaşıklaşan ekonomik düzen, paranın, mal ve hizmetlerin eşitsiz dağılımıyla birleşince parayı doğuran *güvenin* de büyük ölçüde sona erdiğini görüyoruz. Kur savaşları ve neo-liberal politikalar paranın birinci ilkesine, yani *evrensel dönüşebilme* ilkesine de zarar verdi. Artık bir değişim aracı olarak paraya ve arkasında yatan mekanizmaya güvenilmeyen, üretmek için çalışmanın yücetilmediği, tam tersine tüketimin özendirildiği bir dönemdeyiz. Belki bu kriz, Prof. Dr. Cesur Baransel’in dergimizin bu sayısı için kaleme aldığı yazısında açıkladığı gibi, arzı, hiçbir iktidarın eline bırakılmayan, yalnızca *algoritma* ile kontrol edilen bir parayla, yani Bitcoin’le aşılır.

Bence, tarih boyunca parayı ortaya çıkaran da, bir değişim aracı olarak yararlı kılan da, paranın karanlık yüzünü göstermesini sağlayan da insanların paraya bakışıdır. Parayla ya da parasızlıkla nasıl başa çıkacağımızı bu bakış belirler. Aşık Veysel, daha iyi anlatıyor tabi:

Güzellięin on para etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eęlenecek yer bulamam
Gönlümdeki köşk olmasa

Çoęunlukla parasız gezen şair Orhan Veli Kanık ise aşığıdaki şiirinde paranın modern toplum için ne anlama geldiğini çok güzel dile getirmiş:

Bedava yaşıyoruz bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yaęmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava;

Belki de en doğrusu, paraya şairler gibi bakmaktır.

Kaynakça:

1. Y.N. Harari, “Hayvanlardan Tanrılara: Sapiens”, 43. Baskı, 2018, İstanbul
2. <http://tarikba.blogspot.com/2016/05/hitit-den-bu-gune-fiyatlar-ne-kadar.html>
3. <https://sites.google.com/site/lidyatarihilidya/home/lidyalilar-ve-para-1>
4. <https://statesymbolsusa.org/symbol-or-officially-designated-item/state-motto/god-we-trust>

30 Ağustos Zafer Bayramı Tam 99 Yıl

Bence Büyük Taarruzu, Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra en güzel anlatan kişi *Turgut Özakman*'dir. Bu yazıyı hazırlarken yıllar önce okuduğum kitabı **“Şu Çılgın Türkler”**i tekrar elime aldım. Özakman'ın ne-redeyse saat saat roman dilinde anlattığı, dünyanın en meşru, en ahlaklı, en haklı, en kutsal savaşlarından biri olan Kurtuluş Savaşı'nı, gece yarılarna dek zaman zaman göz yaşları içinde okuduğum aklıma geldi.

İşte kitabın *Başlangıç* adlı bölümünden bir alıntı:

“Yazar Refik Halit Karay, Milli Mücadelenin başlamasını alayla karşılar:

‘...Bir patırtı, bir gürültü. Beyannameler, telgraflar...Sanki bir şeyler oluyor, bir şeyler olacak... Ayol şuracıkta her işimiz, her kuvvetimiz meydana. Dört tarafımız açık. Dünya vaziyetimizi biliyor. Hülyanın blöfün sırası mı? Hangi teşkilat, hangi kuvvet, hangi kahraman? Hülyanın bu derecesine, uydurmasyonun bu şekline ben de dayanamaya-
cağım. Bari kavuklu gibi ben de sorayım:

- Kuzum Mustafa, sen deli misin?’

Elde avuçta yokken, emperyalizme, galip devletlere, Yunan ordusuna, Ermenilere, Pontus çetelerine karşı silahlı mücadeleye girişmeyi çılgınlık sayanlar çoktur. Silahsızlandırılmış Türk ordusunun bu tarihteki gücü, o da kağıt üzerinde, 35-40 bin kişidir. Oysa Türkiye'deki silahlı işgalcilerin sayısı giderek 400.000 kişiyi bulacaktır. Yoksul, bitik Anadolu, 400.000 işgalciyi ve on binlerce silahlı-silahsız haini yenmeyi başaracaktır.

Milli Mücadele, işte bu mucizenin, bu onurlu, güzel çılgınlığın adıdır.”

Aklın, üstün bir zekânın, cesaretin, inancın ve vatan sevgisinin gerçek ve eşsiz zaferi, 30 Ağustos Zafer Bayramının 99. Yıl dönümü kutlu olsun. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarını ve şehitlerimizi minnetle ve saygıyla anıyoruz. Onlar, tüm zamanların eşi benzeri görülmeyen kazananları, asla umutsuzluğa kapılmayan kahramanlar.

Dilerim ki, bu kahramanların başardıklarını, gençler ve gelecek kuşaklar, *Turgut Özakman*'ın kitabından da okurlar; Kurtuluş Savaşı'nın bu heyecanlı anlatımında mucizenin, inancın, cesaretin en gerçeğiyle karşılaşır, zaferi kalplerinde yaşarlar.

<https://klimbim2014.files.wordpress.com/2018/01/ataturk-color.jpg>

12 Yaşındaki Çocuk 290 bin Sterlin Kazandı

İşte size bu sayımızın teması olan paranın ve para kazanmanın en yeni biçimine ilişkin Editör'ün seçtiği haberler:

“Londra’da yaşayan 12 yaşındaki Benyamin Ahmed, yaz tatilinde hazırladığı Weird Whales (Acayip Balinalar) adlı grafik serisini NFT (*non-fungible token*) olarak satıp 290 bin sterlin (yaklaşık 3,3 milyon TL) kazandı.

Dijital olarak hazırlanan NFT sertifikaları, bir sanat eserinin orijinalliğini belgeliyor. Alıcılar fiziksel bir sanat eserini yıllar sonra daha yüksek bir fiyata satabildiği gibi NFT sertifikalarını da aynı şekilde satabiliyor. Satışı *Ethereum* adlı kripto para birimi cinsinden yapan Benyamin, satıştan aldığı gelirleri *Ethereum* ola-

rak tutmaya devam ediyor. Benyamin bugüne kadar hiç banka hesabı olmadığını söylüyor.”

Kaynak: Joe Kleinman, *Teknoloji Muhabiri*, 29 Ağustos 2021, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58362466>

NFT Nedir?

“NFT’ler dijital sanat eserlerini ve koleksiyon ürünlerini tescil edilebilir ve satılabilir varlıklar haline getiren dijital sertifika anlamına geliyor.

İngilizce adıyla **N**on **F**ungible **T**okens veya kısa adıyla NFT’ler “Takas Edilemez Jetonlar”

NFT’ler, bitcoin ve ethereum gibi kripto paraları destekleyen blok zinciri (blockchain) teknolojisini kullanıyor.

....

Bu sistem sayesinde sanatçı, müzayede şirketlerini aradan çıkarak doğrudan alıcılara ulaşabildiği gibi satılan dijital eserin yeniden el değiştirmesi üzerinden de komisyon alabiliyor.

Her ne kadar NFT’nin orijinaline tek bir kişi sahip olsa da, pek çok satışta, sanatçı eserinin telif haklarına sahip olmaya devam etmekte, böylece bunun kopyalarını satma haklarını da elinde tutmaktadır. NFT’ler aynı zamanda içlerinde akıllı sözleşmeler de barındırabilirler. Bir sanatçıya, örneğin gelecekteki herhangi bir satıştan bir pay almasını sağlayacak haklar içerebilirler.

.... NFT sertifikalı satışlarda yaşanan patlama grafiklere de yansıyor. Çok sayıda dijital sanatçı, müzik grubu ve spor kulübü, daha önce bedava olan dijital ürünleri, bu yolla maddi gelire dönüştürebileceklerini keşfetti.

NBA’in *Top Shot* internet sitesi üzerinden, NBA karşılaşmalarındaki önemli anlar kısa klipler halinde satışa çıkarılıyor. ... Örneğin, 22 Şubat tarihinde bir alıcı, LeBron James’in smaç klibine 208 bin dolar ödedi. ... Beş aylık bir ömrü olan sitede şu ana dek 100 bin kadar alıcı, 250 milyon dolarlık alım yaptı.

... Fenerbahçeli futbolcu Mesut Özil de geliri yardım kuruluşlarına bağışlanacak bir NFT ortaklığı yaparak, kendi ifadesi ile ‘geleceği kucakladı’.”

Kaynaklar:

Efe Öz BBC Türkçe, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56385962>

Mehmet Çağrı <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/nft-nedir-kripto-sanat-cagi-mi-basliyor-570069.html>

Olimpiyatlar, Madalya Sayısı ve Milli Gelir

Olimpiyatlarda rekor mu kırdık, yoksa kutlanması gereken, sporcularımızın bireysel çabaları ve başarıları mı yalnızca?

Türkiye, 1948’te, 6 altın, 4 gümüş 2 bronz olmak üzere **12 madalya** kazandı ve **Olimpiyat yedincisi** oldu. Madalyaların biri atletizm olmak üzere tümü güreş dalından gelmiş. Toplam 6 spor dalında 57 sporcu yarışmış ve olimpiyat takımında yalnızca *bir kadın sporcu* varmış.

Sporcularımız 2020 Tokyo olimpiyatlarında 2 altın, 2 gümüş ve 9 bronz olmak üzere **13 madalya** kazandılar ve toplam madalya sayısı sırasında **35. sıradayız**. 1948’de altın madalyaların tümü güreşten gelirken bu yıl okçuluk ve bokstan geldi. Bu olimpiyatlarda 18 spor dalında 108 sporcuyla yarıştık. Bunların 59’ü erkek, 49’u kadın sporcuydu.

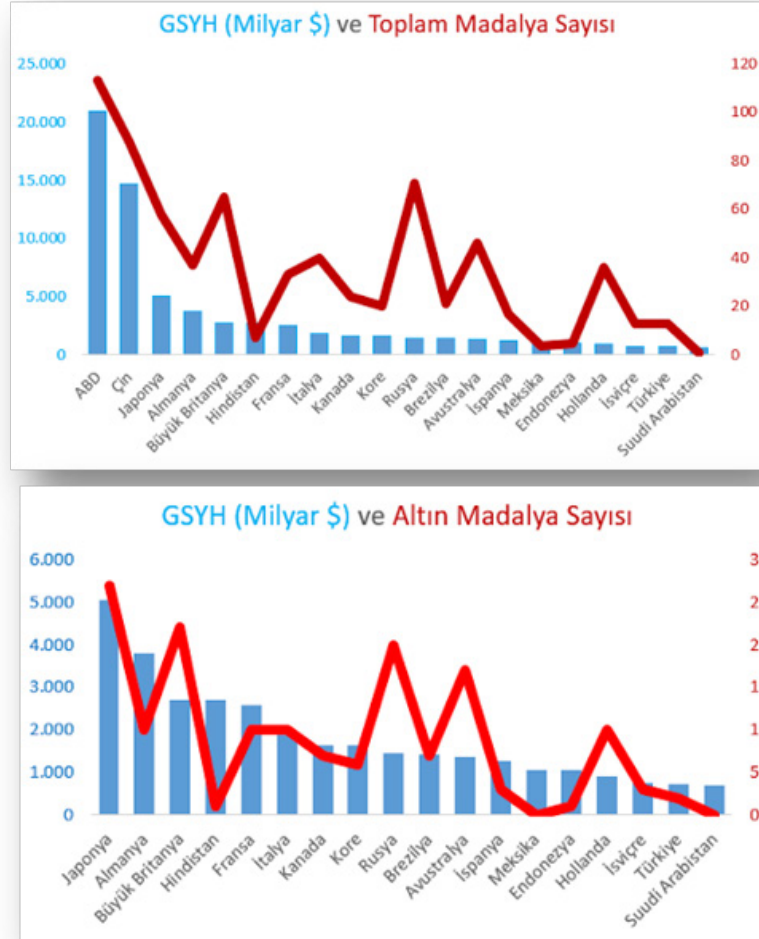
Kadın sporcu sayısındaki artış ve yarışılan spor dalı çeşitliliğini güzel gelişmeler olarak değerlendirmek olanaksız.

Ekonomist Mahfi Eğilmez web sayfasında olimpiyatlardaki madalya sayısı ve milli gelire ilişkin ekonomik analizler yayınlamış. Bu siteden aldığım birkaç tablo

ve grafik, hem paraya hem de spora bakışımızı, salt rekor kutlamalarından çok daha akılcı ve yararlı bir eksene oturtacaktır diye düşünüyorum.

	GSYH (Milyar \$)	GSYH Sırası	Kişi Başına Gelir Sırası	Top.Madalya Sırası	Top.Madalya Sayısı	Altın Madalya Sayısı
ABD	20.933	1	5	1	113	39
Çin	14.723	2	62	2	88	38
Japonya	5.049	3	23	3	58	27
Almanya	3.803	4	16	9	37	10
Büyük Britanya	2.711	5	22	4	65	22
Hindistan	2.709	6	145	48	7	1
Fransa	2.599	7	24	8	33	10
İtalya	1.885	8	28	10	40	10
Kanada	1.643	9	20	11	24	7
Kore	1.631	10	27	16	20	6
Rusya	1.474	11	64	5	71	20
Brezilya	1.434	12	85	12	21	7
Avustralya	1.359	13	9	6	46	17
İspanya	1.278	14	33	22	17	3
Meksika	1.076	15	74	84	4	0
Endonezya	1.060	16	113	55	5	1
Hollanda	910	17	10	7	36	10
İsviçre	747	18	2	24	13	3
Türkiye	720	19	73	35	13	2
Suudi Arabistan	701	20	42	77	1	0

“Tabloda, ülkelerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ile kazandıkları toplam madalya arasındaki korelasyon katsayısı 0,80 ve altın madalya sayısı ile ilişkiyi gösteren korelasyon katsayısı da 0,82 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bize GSYH ile toplam madalya ve altın madalya sayısı arasında son derece güçlü bir ilişki olduğunu gösteriyor.”

“Bu analizden çıkan sonuç, ülkelerin ekonomik güçlerinin genel olarak spora da yansıdığı şeklindedir. Değişkenler arasındaki yüksek korelasyon katsayısı da bunu doğrulamaktadır. Buna karşılık GSYH büyüklüğü olarak ilk 20 ekonomi arasına giren Hindistan, Endonezya, Suudi Arabistan gibi yüksek GSYH’li ülkeler, GSYH’sine göre düşük sayıda madalyayla ve GSYH büyüklüğü açısından ilk 20 ekonomi arasına girmeyen Küba, Macaristan, Polonya gibi bazı ülkeler de GSYH’sine göre yüksek sayıda madalya ile istisna oluşturmaktadır.”

Kaynak: <https://www.mahfiegilmez.com/2021/08/ulkelerin-geliriyle-elde-ettigi.html>

Kuşkusuz sporun, eğitimle, kültürle, devlet politikalarıyla, tekil örneklerin rol model oluşturmalarıyla da yakından ilgisi var. Ama dergimizin konusunu *para* olarak belirledik bir kere. Aslında olaylara çok yönlü bakmaya çalışıyoruz, biliyorsunuz.

Paralimpik Oyunlar ve Türkiye

Bu arada paralimpik oyunlarda ülkemizi 13 dalda 87 engel tanımayan harika sporcu temsil etti. 8 ayrı spor dalında toplam 15 madalya kazandılar. Kendilerini yürekten kutluyoruz. Engelli vatandaşların toplumsal yaşama katılması, sosyalleşebilmesi, okula gidip eğitim alması, çalışması, eğlenmesi, spor yapması ve uluslararası platformlarda yarışabilmesi ülkeler için bir uygarlık ve gelişmişlik göstergesidir. Çok daha başarılı olacağımız günlerin gelmesi umuduyla emeği geçen herkesi ayakta alkışlıyorum.

<http://www.tmpk.org.tr/tokyo-2020/tokyo-gunlukleri-30-agustos-2021-6-gun/>

Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi Sertifikamız Yenilendi

Bilişim AŞ'nin ISO/IEC 27001 standardına uygun olarak geliştirdiği ve yıllardır güncelleyerek sürdürdüğü Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi, her yıl olduğu gibi Temmuz ayında dış denetimden başarıyla geçti.

Bilişim IDEF'21 Fuarındaydı

/DEF'21 15. Uluslararası Savunma Sanayi Fuarı'nda Bilişim AŞ, sektör özelinde yerli ve milli imkânlar ile üretim yaparak yerleşme sürecini başarıyla yürüten Müşterilerine kattığı değeri, sektöre özel yenilikçi çözümlerini katılımcılarla paylaştı.

Yeniden 'Mutlu Dinlenme Saatleri'

Pandemi nedeniyle bir süredir etkinliklerde bir araya gelemeyen Bilişim çalışanları, açık havada "Happy Friday" günlerini başlattı. Ofiste, Covid19 önlemlerine çok dikkat edildiği için birbirleriyle mesafeli ;) çalışan Bilişim personeli, açık havada dinlenirken dostluğun keyfini çıkarıyor.

“ZAMANLA YARIŞ HALİNDE GEÇER GÜNÜM,

Benim şansım sevebildiğim bir işi uyumlu insanlarla birlikte yapıyor olmak”

*Bu kez dergimizin konusu “para” olunca İçimizden Bölümüne de Bilişim AŞ’nin **Muhasebe Uzmanı Gökhan Günyeli’yi** davet ettik. Gökhan, biraz kendinden söz eder misin? Nerelisin? Bilişim’den önceki iş deneyimini kısaca özetleyebilir misin lütfen?*

Merhabalar ☺ Öncelikle röportaj için teşekkür ederim. Aslen Amasyalıyım fakat 1978 yılında Ankara’da doğdum ve o tarihten beri hep burada yaşadım, yaşıyorum. İş hayatıma kendi aile işletmelerimizde adım attım. Bilişim’den önce, yaptığım iş ile ilgili olarak yalnız bir firmada çalışmıştım. Türkiye’deki bazı kayak pistlerinin işletmesini yapan bir firmaydı. Şu anda yapmakta olduğum işimle ilgili en önemli tecrübelerimi ise Bilişim’de edindim diyebilirim.

Her ay İK bölümünüzün yayınladığı “Kurumsal Görev Ünvanları Listesi’nden gördüğüm kadarıyla Bilişim AŞ’ye 2012 yılında girmişsin. Dokuz sene olmuş. İlk geldiğin günü ve izlenimlerini anımsıyor musun?

Evet 2012 yılının Mayıs ayında Bilişim ailesine katıldım. İlk geldiğim gün dün gibi aklımda. İşe giriş görüşmemi, çok sevdiğim ve saygı duyduğum değerli hocam Aydın Köksal’ın odasında,

sizin sevecen ve nazik sohbetiniz eşliğinde üçümüz yapmıştık. O kadar güzel bir görüşme olmuştu ki daha o anda kendimi buraya ait hissetmiştim. İşe başladığımda da hiç zorluk çekmedim. Oryantasyon sürecim çok kısa sürmüştü. Çok geçmeden anladım ki bunun nedeni, Bilişim’deki bütün çalışanlar birbirlerine hep yardımsever ve saygı ile yaklaşıyordu. Kurum kültürü bu olsa gerek. Dile kolay 9 sene geçmiş. Bana sorsanız 2 sene geçmiş gibi hissediyorum. Amaaa dolu dolu 2 sene ☺

O zamandan bu yana, kendi bölümünle ilgili ne gibi gelişmeler ya da değişiklikler yaşadın Bilişim AŞ’de? Örneğin işlem hacmi, parasal hareketlilik, teknolojiden ve kalite ve ERP gibi yeni sistemlerden yararlanma anlamında soruyorum.

Değişim hayatın her alanında olduğu gibi benim bölümüm ve Bilişim’de de oldu (Tabii ki de iyi yönde) Öncelikle bana devredilen eski sistemle 1 yıl kadar çalıştım.

Sonrasında artan işlem hacmi, buna bağlı olarak artan finansal hareketlilik ve beklentilerden doğan gereklilikle kendi yazılımımız olan **bilişimERP** sistemimizin finans ve muhasebe modülünü kullanmaya başladım. Bir müddet sonra ülkemizde elektronik fatura dönemi başladı. Bu döneme geçişte de hiç sorun yaşamadım. Gerekli entegrasyonlarla kolayca sisteme dahil olmuştuk. Bu vesile ile geçiş dönemindeki katkılarından dolayı, Sayın Onur Bumin ve Sayın Sedat Yılmaz’a tekrar teşekkür etmek istiyorum. Benim açımdan bakarsak eğer, değişim hep gelişimi doğurdu. Artan yoğunlukla beraber üstesinden gelme durumu hep birbirine paralel gitti. Şu anda ne kadar yoğun olursam olayım, işlerimi aksatmadan yürütebiliyorum.

Benim Babam bankacıydı. Bir gün Bursa’da Kültür Park’ta gezerken bir ressama ayak üstü karikatürünü yaptırmıştı. Adam Babam’ın mesleğini öğrendikten sonra, onu masa başında

bir deste kağıt parayı sayarken çizmişti. Ama başının üstüne bir de düşünce balonu koyup onun içine de kendi delik ceplerini gösterirken çizmişti. 😊 Şimdi sana röportaj sorusu düşünürken birden aklıma geldi. İşini seviyor musun? İyi ve güzel yanları, zor yanları biraz bize anlatır mısın?

Çalışma hayatında ki en zor durumun sevmediğin bir işi çok uzun yıllar yapmak zorunda kalmak olduğunu düşünüyorum. Bence para ve insanın olduğu her iş zordur. Benim şansım sevebildiğim bir işi uyumlu olduğum insanlarla birlikte yapıyor olmak. Zamanı doğru planlamak ve değişiklikleri takip etmek, her işte olduğu gibi benim işim için de geçerli. Her zaman çok dikkatli olmak (aksi halde maddi yükümlülük oluşur) zorundasınız. Dalgınlık ya da takibi aksatmak gibi bir durum söz konusu olamaz. İş sürecim oldukça çok kalem içerir.

Bu nedenle zamanla yarış halinde geçer günüm.

Dediğim gibi zorlu ve yoğun bu tempoyu sevdiğim, saygı duyduğum kişilerle birlikte yapıyor olmak ve değişen her koşulda yeni bir şeyler öğreniyor olmak işimin güzel yanlarıdır.

Eşin de bildiğim kadarıyla Bankacı. Karı koca bütün gün parayla uğraşıyorsunuz. İşinizin zorluklarıyla nasıl baş ediyorsunuz?

Yaptığımız işler para temelli de olsa, ben finans-muhasebe, eşim ise bankada dış ticaretle uğraştığından dolayı, işler hakkında çok ortak noktamız yok. Zaten birbirimize ayırabileceğimiz çok zamanımız olmadığı için, işimizin zorluklarını ve sorunlarını iş yerinde bırakarak evimizde iş hakkında sohbet etmemek, bu zorluklarla baş etmenin en önemli kuralı bizim için. Daha önceden de bahsettiğim gibi para ile uğraşmak yorucu ve zordur. Ne kadar yorgun olursam olayım aileme kavuştuğum zaman yorgunluğumu unutuyorum. Yani her türlü zorlukla baş etmenin yolu aile ile birlikte olmaktan geçiyor. İyi ki varlar...

Akıllı ve tatlı bir kızın var, tanışmıştık kendisiyle. Resim yapmaktan ve elişi çalışmalarından hoşlanıyordu galiba değil mi? Onun eğitim yaşamı nasıl gidiyor?

Evet kızım Ada hâlâ resim yapmayı seviyor. Bu aralar *Kawai* dedikleri emoji benzeri şeyler tasarlayıp çok da güzel çiziyor.

Aaa, çok güzel, bu sayıda Haberler bölümündeki Benyamin'in öyküsünü okumanızı öneririm.

Okulda da öğretmenlerinden güzel geri bildirimler almak ve sınavlardaki başarısını görmek mutlu ediyor bizi. Kızım bu sene 10 yaşını bitirdi. Bu yaşında kitap okuma alışkanlığı edinmiş olmasından dolayı da (geceleri uyumadan önce muhakkak kitap okur) her fırsatta kutluyorum onu. İmkânlarımız elverdiğince spora ve sanata yönlendirmeye çalışıyoruz onu. Şimdilik yüzüyor ve resim yapıyor. Ama geçenlerde bana “Baba gitar çalmayı öğrenmek istiyorum.” dedi. Umarım bu hevesi tutkuya dönüşür de bir enstrüman çalmayı öğrenir. Son olarak şunu belirtmek isterim ki, eşimle aramızda hep bunu konuşuruz. Ada’yı öncelikle iyi ahlaklı, vatana, millete, kendine ve çevresine faydalı bir evlat olarak yetiştirebilirsek ne mutlu bize.

Boş zamanlarında ya da tatillerde neler yapmaktan hoşlanırsınız? Hobileriniz var mı?

Ahh ah! Hobi çooooook zaman yok 😊 Olan kısıtlı zamanda ise, mesela hafta sonları, ailem ve dostlarımla beraber insanların olmadığı, az insan eli değmiş bol oksijenli ve ağaçlı bir ormanda (yaylalar tercihtir) çadır kurup kamp

yapmayı seviyorum. Doğada olmak huzur veriyor bana. Çok efor sarf ediyorsunuz ama mental açıdan tam bir detoks. Odun toplayıp kesmek, hazırladığın odunları yakıp ateşin başında sevdiklerinle sohbet ederken bir şeyler yudumlanmanın keyfi, çok az şeyde vardır. Daha uzun tatillerde ise orman ve denizin birlikte olduğu yerlerde kamp yapmayı tercih ediyoruz.

Ve son olarak bu bölüme konuk olan herkese sorduğum soruyu sormak istiyorum. Gelecekle ilgili en büyük hayalin nedir? Bizimle paylaşabilir misin?

Sanırım benim gibi yoğun tempoda çalışanların ortak hayalidir bu; saate bakmadan, zamanımı kendim ve sevdiklerim için, kendim planlayarak, hayatı daha yavaş ve sakin yaşayacağım günleri hayal ediyorum. Ülkemizin cennet köşelerinden biri olan Datça’da bir duvar yazısı var. Bir salyangoz resminin yanında şöyle yazıyor “Acelen varsa, ne işin var Datça’da” İşte tam da böyle bir yaşam hayal ediyorum. Hız, acele ve koşturmaca olmadan, yavaş akan sakin bir hayat.

Gider bildirimi fişlerini vermek, para almak, imza atmak gibi işler için yanına aceleyle girip çıktığınız Gökhan Bey’in, çalışırken bu kadar mutlu olduğunu biliyor muydunuz? Yorgun ama mutlu. Zamana karşı çalışıyor ama sakin. Huzur aslında içimizde. Dışardaki gürültü ve telaştan rahatsız olsa bile, içindeki huzuru hiçbir şeyin bozmasına izin vermeyecekmiş gibi duruyor, uzun boyuyla Gökhan Günyeli.

Yine de, “yavaş ve sakin yaşayacağım günleri hayal ediyorum” diyor, kendisi. Gözümün önüne enfes bir doğada, kamp ateşinin çevresinde, güzel bir genç kızın, Ada’nın, Anne ve Babası’na gitar çaldığı bir sahne geliyor. Umarım, düşleriniz gerçek olur. Hayallerini bizimle paylaştığın için çok teşekkür ediyoruz.

öner bilişim
iş çözümleri

Bu sayımızda, İstanbul ve çevresinde geniş ve prestijli bir müşteri portföyüne sahip çözüm ortağımız Öner Bilişim’le birlikteyiz.

Öner Bilişim Sanayi ve Ticaret AŞ, 01.10.2020 tarihinde İstanbul’da kuruldu. Şirketin kurucusu Cemal Kıvanç Öner. Yaklaşık 15 yıl önce Bilişim AŞ’de göreve başlayan, bu süreçte İstanbul ve Marmara Bölgesi İdari Müdürlüğünün yanı sıra Satış ve Proje Müdürlüğü görevlerinde de bulunan Cemal Kıvanç Öner, yeni şirketi ve hedefleri hakkında bilgi verdi.

“Yazılım üretici firmalar, müşteri adayları ile iletişimde zaman zaman, özellikle ürünün yetkinliğini anlatmada,

fiyat performansını ortaya koymada, alternatif ürün ve teknoloji yöntemleri sunmada, çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Üreten ve satın alan tarafların dilini iyi anlayan, projenin gidişatını, maliyetini denetleyen, tarafların hakkını koruyan yetkin firmaların sektörde çok az olduğunun farkına vardık. Bu açığı bir nebze olsun kapatabilmek için Öner Bilişim’i kurduk. Öner Bilişim, ana üretici Bilişim AŞ’nin ekosisteminin bir parçasıdır. Yüzün üzerinde teknik ve kıdemli fonksiyonel uzmana doğrudan erişebiliyoruz. Yazılım üreten firmaların ürün geliştirme ekipleri ile de her zaman birlikte çalışma olanaklarımız var.”

Öner Bilişim, Bilişim AŞ’nin portföyünde bulunan Kurumsal Kaynak Planlama (ERP), İş Zekâsı (BI) ve sektörde geniş pazar payına sahip Bilişim Bordro ve İnsan Kaynakları ürünleriyle ilgili satış ve pazarlama faaliyetlerinde bulunuyor. Ayrıca kurulduğu andan itibaren, kendini kanıtlamış tamamlayıcı ürünlerle ilgili de iş ortaklığı süreçlerini sürdürmekte, bu bağlamda uzaktan çalışma sebebiyle ön plana çıkan işbirliği yazılımları, telekonferans, güvenlik ve beyaz yakalı çalışanların emek yoğun süreçlerinin bir kısmını çözen RPA ürünlerini de değerlendirmektedir.

Kıvanç Bey, geleceğe ilişkin vizyonlarını şöyle özetliyor: “Öner Bilişim bir satış ve danışmanlık şirketi olarak 5 ana ürün gamında onlarca alt sistem ile ilişkili hizmetlerini sunmanın yanı sıra kuruluşunun ikinci yılında şubeleşme adımlarını hızlandırıp gerek iş ortakları gerek hizmet ağı; gerekse

yazılım geliştirme süreçleri ile %100’ün üzerinde bir büyüme planlamaktadır. Bu gelişmenin bir parçası olarak da başta yakın coğrafya olmak üzere Dünya’ya açılma süreçlerini de başlatmayı hedeflemektedir.”

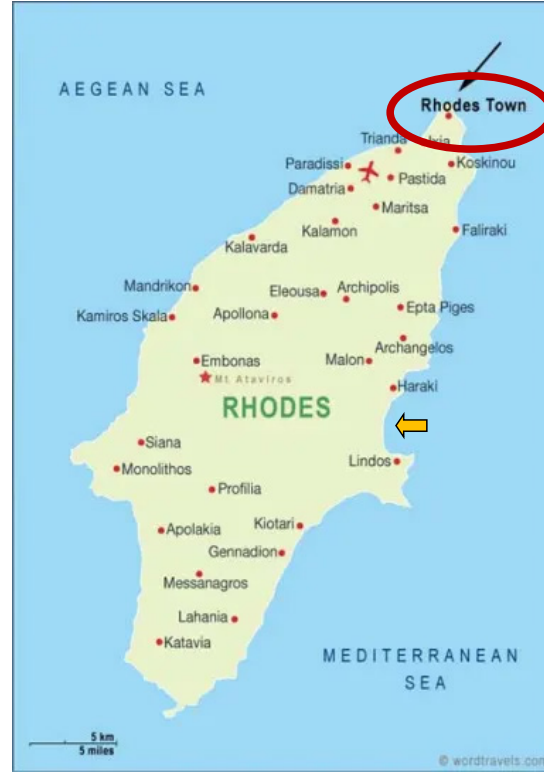
RODOS

Ayşe Eser Baransel

Bu sıralarda Orhan Pamuk'un *Veba Geceleri* adlı romanını okuyorum. Okuyanlar bilir, olay hayali *Minger* adasında geçiyor. Böyle bir ada yok ama yazar, sözde Akdeniz'de Rodos adasının biraz ilerisinde yer alan adayı, tüm coğrafi ve kültürel altyapısıyla, hatta haritasını da çizerek anlatmış romanında. Bilirsiniz ada romanlarının vazgeçilmezi, ana karayla olan bağlantısındaki gidiş gelişlerdir.

Aklıma Rodos adasına yaptığım gezi geldi. Rodos'a, Bilişim'de yöneticilik ve Genel Müdürlük yapmış, bana ve bütün çalışma arkadaşlarına çok katkıda bulunan Aycan Komaç ile gitmiştik. Bu gezi aslında Oracle'ın (başta Veri Tabanı Yönetim Sistemi olmak üzere sistem yazılımı üreten dünyanın en büyük firmalarından biridir), düzenlediği bir Doğu Avrupa Çözüm Ortakları buluşmasıydı. Bilişim, 1992'den beri çeşitli Oracle sistemleri üzerinde yazılım üretmiştir. 2000 yılında "Başarılı İş Ortağı", 2001'de ise "En İyi e-İş Yönetim Sistemleri Bütünleyici Çözümü" ödülleri almıştır Gidiş geliş de dahil toplantı Oracle firması düzenlediği için, gezimiz İstanbul'dan başladı. İstanbul'dan Atina'ya, oradan da Rodos'a uçtuk. Rodos'a Marmaris'ten ya da Fethiye'den feribotla gitmediğimiz için Orhan Pamuk'un romanında ballandıra ballandıra anlattığı gibi, adaya denizden yaklaşırken görülen güzel bir manzara görme olanağım yoktu. Yine de

Atina'dan Rodos'a uçarken Ege denizinin maviliklerinde pek çok adayı havadan görme şansım oldu. Neresi neresidir, hangisi Rodos'tur hangisi Yunanistan'ın kıyı uzantısıdır filan derken Rodos hava limanına ulaşıverdik. Midilli'den başkasını tanıyamadım. İyisi mi ben yazıma bir de harita ekleyip adanın görebildiğim yerlerini işaretleyeyim.

Haritadan da görebileceğiniz gibi adanın ucundaki Rodos şehri ve İxia'dan başka bir yerde bulunmadım. Ama sonradan televizyonda izlediğim kadarıyla anladım ki, gezilip görülmesi gereken önemli yerlerin çoğu da bu bölgede yer almıştı.

ten. Otelimiz İxia'daydı. Araba kiralayıp Lindos'a da (harita da turuncu ok işareti ile gösterdim) gidebilirdik ama, bu bir iş gezisiydi. Oteldeki toplantılara da katılmak gerekiyordu. Nitekim yazının sonunda siz de göreceksiniz, bu davranışımızın karşılığında bir ödül kazanacaktık.

Edremit Körfezi ve Midilli

Atina Rodos uçuşundan kareler

Ixia

Rodos'un kuzeybatı ucunda yer alan Ixia, güzel bir plaja sahip. Adanın tümünde yaklaşık 220 km uzunluğunda sahil var zaten. Ixia plajında, yaz aylarında rüzgar sörfü ve yelkenciliğe uygun güzel bir rüzgar olurmuş. Biz gittiğimizde ilkbahardı. Yalnızca kıyısında dolaşıp fotoğrafını çekebildik. Ixia Rodos şehrine çok yakın 7 km uzaklıkta.

Lindos

Gidemedik ama yine adanın en turistik bölgelerinden birisi olan Lindos'a ait kısa bir bilgi vermeden geçmek istemiyorum. Rodos'un doğusunda yer alan Lindos beyaz evleri, mavi boyalı pencereleri, dar sokakları olan tipik bir Ege kasabası görünümünde. Fotoğrafta görüldüğü gibi tepede bir de kalesi var. Bir de 1960 yılında ünlü "Navaro'nun Topları" filminin çekildiği Anthony Quinn koyu çok ziyaret ediliyor.

Rodos şehri adanın kuzey ucundadır. Modern ticaret limanını içerir. Ana havayolu kapısı, Rodos Diagoras Uluslararası Havaalanı'dır. Rodos dışındaki en önemli yerleşim, güneydoğu sahilindeki Lindos'tur.

Rodos adası tarihiyle ön plana çıkıyor. Eski şehir merkezine yapılan bir gezi, kimi yerlerde ortaçağ'a yapılan bir yolculuğa dönüşüyor, çünkü böyle olması için yalnız kaleler, saraylar, çarşılar değil, yollar, yollardaki kaldırımlar ve paket taşlar bile korunmuş. Avrupa'nın en iyi korunmuş şehirlerinden birisi olarak Dünya Kültür Mirası Alanı listesine giren iç kale ortaçağda Rodos Şövalyeleri tarafından inşa edilmiştir. Ama gelin biz Rodos'un daha eski tarihine de bakalım.

Rodos Akropolü

Rodos Akropolü Antik Tiyatro

Rodos, Ege Denizi'nde Türkiye'nin batı sahili açıklarındaki On İki Ada'nın en büyüğüdür ve üzerinde yer alan antik şehir M.Ö. 408'de adanın en kuzeydoğu ucunda kurulmuştur. Şehir bir Roma İmparatorluğu eyaletinin başkenti olarak gelişmiştir. Avrupa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın kesişme noktasında yer alması nedeniyle taşıdığı stratejik önem, onun büyük bir ticaret

merkezi olmasını ve çok katmanlı, çok kültürlü bir kimlik kazanmasını sağlamıştır.

Rodos deyince akla hemen iki şey geliyor:

1. Dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen Rodos heykeli
2. Rodos Şövalyeleri

Rodos Heykeli ve Mandraki Limanı

Dünyanın yedi harikasından biri kabul edilen Rodos Heykeli (Kolossos) M.Ö. 280 yılında Dorlar tarafından Rodos limanı girişinde inşa edilmiştir. Dorlar kazandıkları bir savaştan sonra tanrıları Helios'a şükran borçlarını ödemek için bu heykeli yapmışlar. Rivayete göre, heykel o kadar büyükmüş ki Heykeltraş Khares'in, tunçtan heykeli dökmesi 12 yıl sürmüştü. Limanın girişinde yer alan 32 metre boyundaki dev heykelin bacaklarının arasından güya gemiler geçermiş. Heykel M.Ö. 226 yılındaki bir depremde yıkılmış, hatta birkaç yüzyıl da yan yatmış halde kalmış. Alt köşede yer alan bu heykelin hayali bir resmi. Yoksa, bugün heykelden hiçbir iz yok. Rodos'lular da heykelin bulunduğu Mandraki limanının iki yakasına bu heykeli simgelediğine inanılan biri erkek, biri dişi, iki geyik heykeli dikmişler. Bu geyiklerin adları da var: Elefos ve Elafina.

Rodos Şövalyeleri

Adını hep duyardık da, doğrusu üzerlerindeki zırhlarla haçlı seferlerinde, Akdeniz’de Müslümanlara ve Osmanlılara karşı savaşıyan bu topluluğun, ilk kurulduğunda aslında hastalara yardım amacıyla ortaya çıktığını bilmezdim doğrusu. İtalyan tacirler tarafından Müslümanlardan alınan özel izinle Kudüs’te şehre gelecek yoksul ve hasta hacı adaylarına yardım etmek için kurulmuşlar. Zaten adları da *Hospitalier (Hastane)*

Şövalyeleri veya *St. Jean Şövalyeleri* olarak biliniyor ve aslında bir Katolik tarikatını temsil ediyorlar. Katolik Kilisesi’ne bağlı olan bu oluşum, tarihin bazı dönemlerinde bağımsız bir devlet olarak güçlü bir ordu ve donanmaya sahip olmuştur. 1309’da Rodos Adası’nı ele geçirmişler. Adları da bu nedenle “*Rodos Şövalyeleri*” olarak değiştirilmiştir. Akdeniz’deki Türk ticaret gemilerine ve Osmanlı donanmasına zarar veren Rodos Şövalyeleri, Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Rodos Adası, 1522’de Osmanlı Devleti tarafından ele geçirilince adadan kovulmuşlardır. Fakat şimdi Rodos adasının gezi rotasında bu şövalyelerden kalan *Büyük Üstatlar Sarayı* ve ünlü Şövalyeler *Sokağı* baş rolde. Rodos şehrinin Şövalyeler tarafından inşa edilmiş kalesi ve Orta Çağ’dan kalma mahallesi UNESCO Dünya Mirası Listesi içindedir. Tarihi şehri saran kütleli ortaçağ surlarının çevresi 4 kilometre uzunluğundadır ve sur, yer yer 12 metre kalınlığındadır

Büyük Üstatlar Sarayı (Grand Masters Palace)

Kaleye girerken

Büyük Üstatlar Sarayı, Amboise Kapısı

Şövalyeler Sokağı

Hipokrat Meydanı ve Sokratus Caddesi

Tarihi şehirde iç kale kadar gezilen ve bence ondan çok daha keyifli olan yer Hipokrat Meydanı ve Sokratus caddesiydi. Burası hediyelik eşya satan dükkanların, restoran ve cafe-bar gibi yerlerin olduğu, özellikle akşam saatlerinde kalabalıklaşan hareketli bir meydandır. İkinci Dünya Savaşı’nda Naziler adadaki 2000 yahudiden 1960’ını öldürdükleri için öldürülen Yahudilerin anısına meydana Yahudi Meydanı da denmektedir. Ana caddeden ilerleyip hafif bir yokuş tırmanırsanız tarihi Saat Kulesi’ne varabilirsiniz. Meydanın bir köşesinde, 1507’de Şövalyelerin inşa ettikleri mahkeme binası bulunmaktadır.

Adanın mutfağında deniz ürünlerinin ağırlığı var. Yunanlıların ahtapot köftesi çok övülüyor. Bir de üzerine ünlü feta peyniri yani beyaz peynir koydukları salataları var. Etkinlikte bir yalancı dolma ikram etmişlerdi. Kaba olmak istemem ama bizim zeytinyağlı sarmamızla birlikte anılması bile haksızlık olur. Kalın yapraklara kabaca sarılmış lezzetsiz iç, dolmaların üzerine konulan krem şanti ve frambuazla telafi edilmek istenmişti galiba ama neyse...

Osmanlı İmparatorluğu İzleri ve Sonrası

Yaklaşık dört yüzyıl boyunca Osmanlı imparatorluğu tarafından yönetilen Rodos, daha sonra 1911’de İtalyanlar tarafından işgal edildi. Yeni gelenler şehirdeki bütün Osmanlı binalarının izlerini tahrip ederken, araştırdığım kaynakların birinde orijinal 13. yüzyıl Hospitalier Sarayı’nı diktatör Mussolini’nin yazlık sarayı yapma amacıyla yıkıp, abartılı bir sahte ortaçağ stilinde yeniden inşa etmişler. Rodos 1948’de Yunanistan’a katılmıştır.

Eski şehrin içinde yer alan
Ağa camii

Kanuni Sultan Süleyman adına yaptırılan **Süleymaniye Camisi**. Son restorasyondan sonra ibadete kapatılmış sanırım.

Rodos’ta ibate açık olan tek cami **İbrahim Paşa Camisidir**. 1540 yıllarında adı İbrahim Paşa olarak bilinse de Evliya Çelebi’nin notları da dahil kaynaklarda ve caminin kitabesinde Kanuni Sultan Süleyman adına yaptırıldığı yazılıdır. Hipokrat Meydanı’ndan sadece 3 dakika uzaklıktadır.

Kütüphane

Süleymaniye Camii’nin karşısında bulunan Fethi Paşa Kütüphanesi de Osmanlı’dan kalan en değerli eserlerden biridir. 1794 yılında kurulmuştur. 15. ve 16. yüzyıllardan kalma nadir el yazması Kuran-ı Kerim ile Araplara ve Perslere ait yazmalar bulunur. Fatih döneminden kalan altın yazmalı dört değerli Kuran-ı Kerim de kütüphanenin en değerli eserleri arasındadır. Ayrıca ilk fizik, cebir ve astroloji kitapları da vardır. Namık Kemal 1884’te Rodos’a atandığı zaman 3 yıl bu kütüphanede çalışmıştır. Fethi Paşa kütüphaneyle birlikte Hipokrat Meydanı’ndaki saat kulesini de yaptırmıştır.

Mimaride, Osmanlı mimarisi ve oryantalist esintileri, yalnızca cami ve hamamlarda değil diğer binalarda da görebiliyorsunuz.

Rodos'ta bu süslü kaldırımlar çok hoşuma gitmişti.

2007 yılında gerçekleşen bu kısa yolculuk arşivimdeki sayısal fotoğraflar sayesinde bel-
leğimde capcanlı varlığını koruyor. Yazımın başında aynı zamanda toplantılara da ka-
tıldığımızı ve bu güzel adanın her yerini gezemediğimizi söylemiştim ve bir ödül söz
etmiştim anımsadınız mı? Gezimizin son gününde, otelde bir veda partisi düzenlendi,

bir de etkinliklere katılanlar arasında çekiliş yapıldı. Bilin bakalım verilen üç
armağandan biri kime çıktı? Evet, bana. Hâlâ sakladığım sayısal bir fotoğraf ma-
kinası. Siz siz olun asla şansınız hakkında kötümser düşünmeyin. İyisini düşünün, yaşamınıza
iyi şeyler gelsin. 😊

Son: Hoşça Kal Rodos!

Rodos'tayken denize her bakışında aklıma düşen ve yüzüme bir gülümseme konduran
ülkeme dönmeden önce İxia sahilinde şöyle bir yürüyüş yapalım, adayla vedalaşalım de-
miştik. Fotoğrafta Türkiye'ye mi, Rodos'a mı el salladığım belli değil. Belki her ikisine de.

Kaynak:

-Ayca Komaç ve Eser Baransel'in Fotoğraf Arşivleri

-“Görmeniz Gereken 500 Şehir”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Baskı 2010, Çev. Çiçek Eriş, Editör:Nevin Avan Özdemir

-<http://www.wordtravels.com/images/map/Greece/>

-<http://www.rodosadasi.net/ixia/>

-<https://islamansiklopedisi.org.tr/ibrahim-pasa-camii--rodos>

-<https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/hospitalier-sovalyeleri-st-jean-sovalyeleri-rodos-sovalyeleri-239>